

Міністерство освіти і науки України

**Український педагогічний університет імені Михайла Драгоманова
(Україна)**

Uniwersytet WSB Merito Chorzów (Польща)

Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie (Польща)

Państwowa Akademia Stosowanych w Chełmie (Польща)

**Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Pedagogiki
(Польща)**

Національний авіаційний університет (Україна)

**Кам'янець-Подільський національний педагогічний
університет імені Івана Огієнка (Україна) Інститут проблем
виховання НАПН України**

**«СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ»
присвячена 190-річчя УДУ імені Михайла Драгоманова**

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції

Київ, 24 квітня 2024 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою
факультету соціології та соціальної політики Українського державного
університету
імені Михайла Драгоманова
(протокол № від року)

Редакційна колегія:

- Віктор АНДРУЩЕНКО* доктор філософських наук, професор,
дійсний член НАПН України, член-
кореспондент
НАН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
ректор Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
- Григорій ТОРБІН* доктор фізико-математичних наук, професор, проректор
з наукової роботи Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова
- Ростислав ДРАПУШКО* кандидат філософських наук,
професор, проректор з науково-
педагогічної роботи (адміністративно-
господарської діяльності) Українського
державного університету імені Михайла
Драгоманова
- Володимир ЛАВРИНЕНКО* кандидат філософських наук, професор,
проректор з міжнародних зв'язків Українського
державного
університету імені Михайла Драгоманова
- Роман ВЕРНИДУБ* доктор фізико-математичних наук, професор,
проректор з навчально-методичної
роботи Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова
- Алла ЯРОШЕНКО* доктор філософських наук, професор, декан

- Тетяна ГОЛУБЕНКО* Факультету соціології та соціальної політики
Українського державного університету імені
Михайла Драгоманова
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
соціальної освіти та соціальної
роботи,
заступник декана з наукової роботи та
міжнародних зв'язків факультету соціології та
соціальної політики УДУ імені Михайла
Драгоманова
- Василь КАРИЧКОВСЬКИЙ* доктор педагогічних наук, професор кафедри
позашкільної освіти факультету соціології та
соціальної політики УДУ імені Михайла
Драгоманова
- Дар'я БИБИК* доктор філософії в галузі соціальної роботи,
доцент кафедри соціальної освіти та соціальної
роботи факультету соціології та соціальної
політики УДУ імені Михайла Драгоманова
- Микола БУЛАТЕВИЧ* кандидат соціологічних наук, доцент кафедри
соціології та публічних комунікацій факультету
соціології та соціальної політики УДУ імені
Михайла Драгоманова
- Марина СОЛЯНИК* кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри соціальної освіти та соціальної роботи
факультету соціології та соціальної політики
УДУ імені Михайла Драгоманова
- Андрій ЗАМОЖСЬКИЙ* викладач кафедри соціальної політики
факультету соціології та соціальної політики
УДУ імені Михайла Драгоманова
- Наталія ПОЛУЙКО* голова Студентського наукового товариства
Факультету соціології та соціальної політики
Українського державного університету імені
Михайла Драгоманова

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, що присвячена 190-річчя УДУ імені Михайла Драгоманова (24 квітня 2024 року). Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2024, 115 с.

У збірнику подано тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ», в яких висвітлюються результати досліджень науковців та практиків щодо актуальних питань соціальної політики, соціальної роботи, соціальної педагогіки, позашкільної освіти, соціології, сучасних концепцій, технологій, стратегій в умовах сьогодення в Україні.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за зміст, достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники та/або рецензенти, які рекомендували матеріали до публікації.

СЕКЦІЯ 1. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ІНТЕГРАЦІЯ ЗАСОБІВ, МЕХАНІЗМІВ ТА ФОРМ ДІЯЛЬНОСТІ

Анна Карнаух
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політичних наук
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-4329-5684>

annakarnayh76@gmail.com

ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ: НАСЛІДКИ ВОЄННОГО СТАНУ

Ще до повномасштабного російського вторгнення Україна потерпала від демографічної кризи. Низька народжуваність та висока смертність лише загострилися та в поєднанні з воєнними втратами і мільйонами біженців створили безрадісну картину демографічних перспектив України.

У 2001 році Україна провела лише один офіційний перепис населення. Згідно з отриманими даними на той час в країні проживало 48,5 млн осіб.

У 2013 році планувалося провести ще один перепис, але його перенесли: спочатку на 2016-й, потім на 2020-й, а потім на 2023 рік. В умовах повномасштабної війни, що триває, організувати цей процес неможливо.

За даними аналітичного центру «Український інститут майбутнього», станом на початок травня 2023 року кількість постійного населення становила 29 мільйонів. Лише третина з них працює.

17 млн осіб є економічно неактивними: з них 8 мільйонів — пенсіонери, 4,8 млн — діти віком до 15 років; 12 мільйонів — економічно активне населення: 9,1- 9,5 млн — працевлаштовані, 2,5 -2.9 млн – безробітні [1].

Український інститут майбутнього зазначає: цілком реальною є загроза того, що через кілька років в Україні просто не буде кому створювати ВВП і відбудовувати країну.

Кожен день війни приносить нові болючі втрати і на лінії фронту, і на умовно спокійних територіях. Тисячі людей загинуло за період агресії рф в Україні з 2014 року.

6,2 млн українців не повернулися в Україну з початку повномасштабного вторгнення рф в Україну. Наразі важко спрогнозувати, скільки людей буде в Україні через два-три роки, враховуючи тих, хто виїхав із країни через війну.

На третьому році повномасштабної війни з росією майбутнє українських біженців сповнене невизначеності, адже кожен день, який вони перебувають за кордоном, зменшує вірогідність повернення, вони вже там адаптуються, працюють, діти відвідують дитсадки або школи, оскільки в більшості країн це обов'язково.

У зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України і тимчасовою окупацією частини її території спричинено поглиблення демографічної кризи, що полягає в значному зниженні народжуваності, підвищенні смертності і серед військових, і серед цивільного населення, включно із дітьми, у багатомільйонному тимчасовому внутрішньому переміщенні мешканців з небезпечних територій, у понад 6-мільйонній вимушеній еміграції переважно жінок і дітей, Міністерство соціальної політики розробило стратегію демографічного розвитку України до 2040 року.

Україна потребує системного стратегічного рішення, яке дасть змогу мінімізувати ризики та пом'якшити загрози, забезпечити довгострокове відтворення, зокрема, і в несприятливих умовах, необхідний обсяг людського капіталу і чисельність робочої сили для повоєнного відновлення економіки та формування стійкості країни у довгостроковій перспективі [3].

Зазначимо ключові прояви негативних демографічних тенденцій:

- *низька народжуваність* (йдеться про можливості поєднання батьківства з професійною зайнятістю, підвищення виплат при народженні дитини, надання комплексної підтримки, яка включатиме як фінансові інструменти, так і різні форми соціального супроводу сімей з дітьми, створення умов для виховання всіх народжених дітей у біологічних сім'ях, а за неможливості – у прийомних сім'ях);

- *висока передчасна смертність* (значна увага надається популяризації навичок самозбережувальної поведінки, таких як правильне харчування, регулярні медичні огляди, реагування на сигнали повітряної тривоги тощо; розглядається також питання якості медичного обслуговування, що передбачає адаптацію мережі закладів охорони здоров'я до конкретних потреб населення; крім того, соціально-медична сфера має пристосуватися до значного зростання кількості людей з інвалідністю, цей наслідок війни вже гостро відчувається);

- *масштабна зовнішня міграція* (оскільки значну частину вимушених мігрантів становлять діти та підлітки, їх неповернення може призвести до непоправних демографічних втрат, подальшого погіршення і без того несприятливої демографічної ситуації та зниження демографічного потенціалу України. Основна мета - повернення біженців, які залишили Україну внаслідок повномасштабної війни, і тих мігрантів, які виїхали з країни до її початку);

- *масові вимушені переміщення населення в межах України* (це стосується і внутрішньо переміщених осіб, сприяння їхньому поверненню до рідних міст і сіл або інтеграції в місцеві громади, де вони проживають зараз);

- *інші чинники відтворення населення* (забезпечення підтримки здоров'я та благополуччя осіб похилого віку; створення умов для самореалізації та активної життєдіяльності осіб похилого віку тощо) [3].

Для того, щоб Україна не втрачала свої позиції як держава велика за площею і немала за чисельністю населення, потрібно проводити активну демографічну політику. Першим кроком має стати стабілізація чисельності населення. Для цього потрібно докладати максимум зусиль, щоби повернулося з-за кордону якомога більше тимчасово переміщених жінок. Стимулювати народжуваність мають гідні зарплати, реальні можливості мати житло і фінансова підтримка при народженні дитини.

Повернення жінок і дітей до України, і возз'єднання сімей - залежить від того, коли закінчиться війна. А цього зараз сказати ніхто не може.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *В Україні не буде кому створювати ВВП.* URL: <https://t.me/uifuture/1495>
2. Кікоть Катерина. *Демографічна криза в Україні: мільйони біженців, воєнні втрати та як покращити ситуацію.* URL: <https://espreso.tv/poyasnemo-demografichna-kryza-v-ukraini-milyoni-bizhentsiv-voenni-vtrati-ta-yak-pokrashchiti-situatsiyu>
3. *Стратегія демографічного розвитку України до 2040 року* (проект). URL: <https://www.msp.gov.ua/projects/870/>